

SOSYAL ÖĞRENME TEORİLERİ IŞIĞINDA YASADIŞI GÖÇ VE ETKİLERİ

Hanifi SEVER

Komiser, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Doktora Öğrencisi,
hanifisever@yahoo.com

ÖZET: Göçün günümüzde dünyanın en büyük sorunlarından biri haline gelmesine neden olan pek çok etken bulunmaktadır. Bunlardan en önemlileri; ekonomik eşitsizlik, devletlerin vatandaşlarının can güvenliğini sağlayamaması, siyasi çalkantılar ve şiddet eylemleri olarak sayılabilir. Kaynak veya hedef ülke olsun ya da olmasın, tüm devletleri zor durumda bırakan yasadışı göç, yasadışı göçmen ve mülteci sorunlarına hem ulusal, hem de uluslararası alanda çözüm arayışları sürmektedir. Bu çalışmada, Türkiye Cumhuriyeti topraklarına yasadışı yollardan giriş yapan ve İstanbul ilinde yakalanan Asyalı yabancı uyruklu şahısların sosyo-ekonomik profillerinin ortaya konulmasına gayret edilmiştir. Bu kapsamda, İstanbul Emniyet Müdürlüğü Yabancılar Şube Müdürlüğü Takip Kontrol Büro Amirliği'nde sınır dışı edilmek üzere bekletilen 18-50 yaşları arasındaki Afganistan, Bangladeş ve Pakistan uyruklu yasadışı göçmenlere yarı yapılandırılmış bir anket uygulanarak, söz konusu kişileri göçe iten nedenler ve gidilmek istenen hedef ülke araştırılmıştır. Böylelikle, sosyal öğrenme teorisi ile yasadışı göçmenler arasındaki bağlantının ortaya konması amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yasadışı Göç, Göçmen, Mülteci, Sosyal Öğrenme Teorisi

ILLEGAL MIGRATION AND ITS EFFECTS IN THE LIGHT OF LEARNING THEORIES

ABSTRACT: There are many factors that make "migration" become one of the biggest problems of the contemporary world. The most significant ones of these factors are economic inequality, states' incompetence in securing their peoples lives, political turmoil and acts of violence. No matter they are the source or target countries, all nations are in search of possible national and multinational solutions against the issue of illegal migration, illegal immigrant and refugee that chronically delivers great deal of problems. In this study, introducing the socio-economic profiles of the Asian originated foreigners that entered Turkey illegally and arrested in Istanbul was aimed. To this end, Afghan, Bangladeshi and Pakistani illegal immigrants of ages 18 to 50 who are kept for deportation at Istanbul Foreigners Department Pursuit and Control Bureau were interviewed. To find out the reasons of illegal migration and the target countries, a semi-structured questionnaire was used during the interviews. Thus, it is aimed to show the relationship between learning theory and illegal immigrants.

Keywords: Illegal Migration, Immigrant, Refugee, Learning Theory

GİRİŞ

Günümüzde göçün dünyada büyük bir sorun haline gelmesine neden olan pek çok etken sayılabilir. Bunlardan en önemlileri; ekonomik eşitsizlik, devletlerin vatandaşlarının can güvenliğini sağlayamaması, siyasi çalkantılar ve şiddet eylemleri olarak sayılabilir. Bu durumdaki insanlar, daha iyi bir yaşam arzusuyla göç edebilmektedirler.

1990'larda Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin (SSCB) dağılması ile ortaya çıkan yeni Avrasya haritası ve bu haritada yer alan yeni ülkeler, Avrupa'ya yönelen göç hareketlerinde önemli bir yer tutmuştur. Günümüzde, özellikle soğuk savaş döneminde yıllarca yoksulluğa mahkûm kılınan Asya'daki pek çok insan, daha iyi bir yaşam amacıyla hayat standartlarının yüksek olduğu gelişmiş ve güvenli ülkelere yasal ya da yasadışı yollardan göç etmektedirler.

Yasal ya da yasadışı yollarla gerçekleştirilen göç sadece bireyleri değil, devletler ve uluslararası örgütler olan Birleşmiş Milletler, Avrupa Birliği, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatını da etkilemektedir. Özellikle gelişmiş Avrupa ülkeleri, zenginliklerinin bedelini göçe hedef olarak ödemektedir. İkinci Dünya Savaşı sonrasında iş gücü ihtiyacı nedeniyle yasal olarak göçmen kabul eden gelişmiş ülkelerde zamanla meydana gelen doygunluk, müteakip dönemlerde yasadışı göçü tetiklemiştir. Yasadışı göç ise bu ülkelerde toplum düzeninin etkilenmesine sebep olmaktadır.

Yasadışı göç ayrıca, 'göçmen kaçakçılığı' yapan suç organizasyonlarının etkinlik kazanmasına da zemin hazırlamıştır. Bu kapsamda, yasadışı göç ve göçmen kaçakçılığı ile mücadele konularında çalışmalar yapılması önem arz etmektedir.

Bu araştırmanın amacı; yasadışı yollarla yapılan sınıraşan göçün sosyal öğrenme teorilerinin açıklanmaya çalışılmasıdır. Böylelikle diğer suçlarda olduğu gibi yasadışı sınır ihlalleri suçunun da temel dayanak noktasının sosyal öğrenme teorileri olabileceğinin açıklanması hedeflenmektedir.

YASADIŞI GÖÇÜN NEDENLERİ

1- Ekonomik Sebepler: Şehirleşmenin göç üzerinde büyük etkisi bulunmaktadır. 18. ve 19. yüzyılın başlarında Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa'daki şehir bölgelerinin hızla gelişmesi, bu şehirlerin nüfuslarında da hızlı bir artışa sebep olmuştur (Greenwood ve Hunt, 2003:3). Yani, şehirlerin ekonomik olarak büyümesi, ülke içi ve devamında uluslararası nüfus hareketlerini derinden etkilemiştir.

Weber'in siyasal kapitalizm, erken kapitalistlerin ise ticaret kapitalizmi olarak adlandırdıkları merkantalizm, kapitalizmle birlikte doğmuştur (Talas, 1972:2; Kazgan, 1991:28; Hamitoğulları, 1982: 2). Merkantalizm ile birlikte nüfus, kentleşme, ticaret, sanayileşme ve teknolojiye gelişmeler meydana gelmiştir.

Avrupa'da iktisadi gelişmelerin yaşandığı bu dönemdeki nüfus artışı daha önceleri hiç olmadığı kadar yükselmiştir. Buna 18. ve 20. yüzyıllar arasındaki nüfus tahminleri ve sayım sonuçları örnek olarak verilebilir (Torun, 2003:52).

Yıl	Avrupa Nüfusu	Yarım Yüzyıl Süresince Artış
1750	140.000.000	----
1800	188.000.000	%36
1850	266.000.000	%40
1900	401.000.000	%50
1939	540.000.000	%35 (39 yılda)

Tablo 1: 1750-1939 yılları arasında Avrupa'da Yaşanan Nüfus Artışı (Heaton, 2005: 2)

Sanayileşme ile birlikte nüfustaki büyük artışlar Tablo 1'de görülmektedir. Günümüzde her yıl ortalama 500.000 yasadışı göçmenin sadece Asya kıtasından sanayileşmiş zengin Avrupa ülkelerine akın ettiği dikkate alındığında (İçli ve Sever, 2007), 1750-1939 yılları arasında gelişen sanayileşme ile birlikte ihtiyaç duyulan iş gücü ve buna bağlı olarak, nüfus artışı daha iyi anlaşılabilir. Nitekim, Birinci Dünya Savaşı sonunda milyonlarca insanın hayatını kaybetmesine rağmen, Avrupa'da 1900 ile 1939 yılları arasındaki nüfus artışının önceki dönemlerdeki artışa yakın bir seviyede olması dikkat çekicidir.

Belçika ve İngiltere gibi ülkelerde 1939 yılında mil kareye 700 kişi düşmüştür. O dönemde yapılan nüfus sayımları, kentlerde yaşayanların sayısının artmakta olduğunu göstermiştir. 1920'de kentsel nüfus Almanya'da %60'a, İngiltere ve Galler'de ise %80'e ulaşmıştır. Tarımla uğraşan nüfus ise, Almanya'da toplam ücretli işçilerin 1/3 oranına gerilemiştir. İngiltere'de ise bu oran 1/10'un altına düşmüştür. Buna karşın, maden ve imalat sektöründe

çalışanlar, nüfusun 2/5'ine ulaşmıştır. Bu yüzden kentsel nüfus artışı öylesi bir hızla olmuştur ki 19. yüzyılda endüstri kentleri yaklaşık 6 ila 10 kat arasında büyümüştür (Heaton, 2005: 3).

İnsanlar daha iyi bir yaşam beklentisiyle dönemlerin önemine göre az ya da çok göç etmişlerdir. Ekonomik olarak hayatını kazanamayan insanlar, geçmişte olduğu gibi bugün de iş imkanlarının fazla olduğu ülkelerde çalışmak amacıyla göç sürecine dahil olmaktadır. Dünyadaki sermaye ve zenginliğin adaletli bir şekilde dağıtılmaması, iş imkanlarının sınırlı olması ve ekonomik açmazların pek çok ülkeyi etkilemesi gibi nedenler insanlarda göç etme arzusu doğurabilmektedir.

2- Sosyal Sebepler: Yerleşik bir düzende ikamet etmekte olan pek çok insan bugün baskı, zulüm ve sosyal haklarının yok sayılmasından dolayı göç etmektedir. Örneğin Amerika Birleşik Devletleri'nin Irak'ı işgal etmesinin ardından bölgede yaşayan Türkmenlerin pek çoğunun kamuda istihdam edilmelerinin yasaklandığı, kamuda çalışanların ise erken emekli edildiği belirtilmektedir (Sirkeci, 2008:29).

Uluslararası Kriz Grubu'nun (ICG) hazırladığı bir rapor, Irak'lı Türkmenlerin Kerkük civarında Kürtleştirilme politikaları yüzünden evlerini terk etmek zorunda kaldıklarını, mülklerinin zorla istimlak edildiğini ortaya koymaktadır (ICG, 2006). Sirkeci (2008: 21–22), Türkmenlerin bir kısmının Kürdistan Demokrat Partisi (KDP)'ne katılmaya zorlandıklarını, kabul etmeyenlere ise Arap ve Kürt dükkan sahiplerinin mal satmadıklarını belirtmiştir (Sirkeci, 2008:21–22).

1940 ve 1950 yıllarında Irak'ta yapılan nüfus sayımları incelendiğinde; Türkmenlerin nüfusu 570.000'dir. Bu rakam, o dönemki toplam Irak nüfusunun sadece %9'udur. 1957 yılında bu oran %21,4 olmuştur. Irak'ta son 50 yıldaki büyüme ve nüfus artışı ile 1957 yılındaki nüfus sayımı dikkate alındığında, bugün 2,5 milyonun üzerinde Türkmen'den bahsedilmesi gerekmektedir. Ayrıca bu rakama çeşitli sebeplerle hayatını yitirmiş olan Türkmenler de dahil edildiğinde, bugün Irak topraklarında ortalama 3 milyon Türkmen'in yaşaması gerekmektedir (Kerküklü, 2004; Sirkeci, 2008:30). Oysaki 1957–1977 yılları arasında Irak'taki Türkmen oranı %21,4'ten, %16,3'e düşmüştür (HRW, 2003:36, ICG, 2006).

Bu haliyle ellerinden bütün sosyal imkanları alınmış insanların göç etmesi bir zorunluluk haline gelmiştir. Bugün sadece Irak değil, Afganistan, Pakistan, Afrika ülkeleri ve Doğu Türkistan gibi sorunlu bölgeler de incelendiğinde, göç konusunda sosyal sorunların ne kadar önemli bir yer tuttuğu daha iyi fark edilebilir. Arka planda kalması ve gözlerden kaçırılması açısından özellikle Doğu Türkistan'daki güncel gelişmelere dikkatli bakılmalıdır.

3- Dini Sebepler: Dünya tarihi boyunca gerçek ya da görünürdeki sebebi dini farklılıklar olan birçok savaş yaşanmıştır.

Günümüzde ise dini esasları argüman olarak kullanan her dinden terör örgütleri mevcuttur. Bu açıdan yaklaşıldığında, dinin göç hareketleri üzerinde etkisi olduğu düşünülebilir.

Bugün dünyada ibadetlerini istedikleri gibi yerine getiremeyen, dinlerini temsil edemeyen ve baskı altında tutulan insanların göç ederek iltica başvurusunda buldukları tespit edilmiştir. İstanbul Emniyet Müdürlüğü İltica Büro Amirliği verilerine göre, sığınmacıların bir kısmı, ülkelerinde dinlerini yaşamak ve yaymak istediklerinden dolayı ayrımcılığa maruz kaldıklarını belirtmiştir. Bundan sebepten ötürü, göç etmiş ve iltica talebinde bulunmuşlardır (Köksoy, 2007: 3-15).

4-Coğrafi ve Ekolojik Sebepler: Bugün dünyada insanların bir kısmı yaşamış oldukları coğrafi ya da ekolojik sorunlardan dolayı göç etmektedirler. Sarp ve geçim kaynaklarının yetersiz olduğu bölgelerden, verimli topraklara uzanma arzusu içindeki insanlık bu hareketini tarih boyunca sürdürmüştür.

Son yıllarda Afrika’da baş gösteren kuraklık, açlık ve salgın hastalıklar yüzünden büyük kaçışlar başlamış, bu göç hareketlerin son durak noktası kimi zaman Türkiye, kimi zaman ise Avrupa ülkeleri olmaktadır.

5-Can Güvenliği: İnsanlar hayatlarını devam ettirebilmek amacıyla, öncelikle yeme içme gibi temel ihtiyaçlarıyla güvenlik ihtiyaçlarını karşılamak istemektedirler.

İlk insanlar kendilerini vahşi hayvanlara ve diğer kabilelere karşı koruyabilmek için ilkel silahlar geliştirmişlerdir. Zamanla güvenlik ihtiyacının boyutu değişmiş ve günümüz konvansiyonel silahlardan da öte nükleer silahlar, insanların sürekli bir tehdit altında yaşadıkları hissini doğurmuştur.

Günümüz dünyası, bir taraftan demokratik hakların geliştirilmesini tartışırken, öte taraftan savaşlar, siyasal şiddet ve özellikle terör, en istikrarlı ülkeleri bile zorlamaktadır (Hazır, 2001:1). Örneğin günümüzün bitmeyen çatışması ‘terörizm’ bugün dünyada pek çok insanın yerlerinden edilmesine neden olmuştur.

Terörizm genel tanımıyla; bazı siyasal ve sosyal değişiklikler meydana getirmek için bir korku veya dehşet atmosferi yaratmayı tasarlamış şiddet tehdidi ya da şiddettir (Jenkins, 1990:28). Ya da terörizm, saldırılan veya korkutulan sivil ve masum kurbanlar aracılığıyla hedeflenen daha küçük bir kitleyi yıldırıp korkutarak yasadışı stratejik ve siyasal amaçlarını geliştirmek için bir grubun bilinçli ve planlı bir şekilde şiddet kullanması ya da şiddet kullanma tehdidinde bulunmasıdır (Ergil, 1991:171; Beşe, 2002:23).

Seçim yarışları, lobicilik, protestolar, meşru itirazlar ve hatta sivil itaatsizlikler demokrasinin benimsediği çatışma kalıpları arasındadır (Hazır, 2001:21). Ancak ideolojilerini demokratik çatışmalardan öte silahlı çatışmalarla yaymaya çalışan günümüzün en ciddi sorunu olan terörizm; hem fiziksel, hem de psikolojik yönden devletleri, toplumları ve bireyleri tehdit etmektedir. Pakistan, Afganistan, Irak, Srilanka ve Hindistan gibi ülkelerde yaşanan terör ve şiddet olayları insanların yerlerinden edilerek başka ülkelere göçmelerine neden olmuştur. Demokratikleşme adına gösterilen seçim yarışlarında bile miting alanlarında patlayan bombalar sonucu, siyasi liderlerle birlikte yüzlerce insanın yaşamını yitirmesinin, can güvenliğinden endişe eden insanları göçe teşvik ettiği düşünülebilir.

Terörizme ek olarak; savaşların, etnik temizliklerin, töre ve namus cinayetlerinin de insanları canlarından olma korkusuna ittikleri düşünülebilir. Ayrıca, bugün Afganistan, Irak ve Filistin gibi ülkelerde görülen şiddet olayları ve savaşlar; Ruanda, Kongo ve Somali gibi ülkelerdeki iç savaşlar; İran, Myanmar ve Suudi Arabistan gibi ülkelerdeki sert ve radikal yönetim şekilleri insanlarda canlarının güvende olmadığı hissini doğurmuştur.

Son yıllarda Türkiye’ye yapılan göç hareketlerindeki artışın ise çeşitli tetikleyicileri bulunmaktadır. Türkiye’nin yakın coğrafyasında yaşanmakta olan savaşlar, iç karışıklılar, insanların dini ya da etnik olarak ayrımlaştırılması, kitlesel katliamlar, bombalama olayları, hiçbir yerin güvenli olmadığı hissi ve özellikle “Arap Baharı” ya da “domino etkisi” olarak adlandırılan halk ayaklanmaları neticesinde yüz binlerce kişi göç etmiş ve Türkiye’ye binlerce kişi sığınma talebinde bulunmuştur.

Bütün bu sorunların sonunda da mazlum insanların sırtından geçinmek isteyen organize suç örgütleri de ‘umut yolculuğu’ adıyla binlerce insanı peşlerinden sürüklemiştir.

Yukarıda sayılan temel faktörler ışığında göç nedenleri şu şekilde sıralanabilir:

- 1- Endüstrileşme ve buna bağlı şehirleşme,
- 2- Kapitalizmin hızla gelişmesi,
- 3- Gelir adaletsizliği,
- 4- İş gücü talebi,

- 5- Siyasi kargaşalar,
- 6- Ekonomik buhranlar,
- 7- Dış/iç savaşlar ve terör,
- 8- Dini sebepler,
- 9- Göçmen kaçakçılığı şebekelerinin rolü.

SOSYAL ÖĞRENME TEORİSİ VE YASADIŞI GÖÇ

Göç konusu tek başına değerlendirilemeyecek kadar karmaşık ve çok boyutlu bir olgudur. Öyle ki göçün nedenlerinin açıklanması ve hedeflerinin belirlenmesi demografi, coğrafya, ekonomi, istatistik, sosyoloji, siyaset bilimi ve fizik gibi farklı bilim disiplinlerinin ilişkisi ile ortaya konulabilir (Bijak, 2006:3).

Birleşmiş Milletler verilerine göre, 2005 yılında dünyada toplam 191 milyon kişi göçmen durumdadır. Bu rakam dünya nüfusunun ortalama %3'ünü karşılamaktadır. Bütün dünyada göç edenlerin sayısı; 2005 yılında 8,7 milyon, 2006 yılında 9,9 milyon ve 2007 yılında ise 12,7 milyon olarak belirtilmektedir (UNODC, 2008).

Ekonomik sebepler ve can güvenliği, iç göçte olduğu gibi, dış göçün de en temel nedenlerinden biridir (Dışişleri Bakanlığı, 1973:3). Ancak, göçü çeşitli yönleri ile ele alan çok sayıda akademik çalışma bulunmasına rağmen (Abadan-Unat ve Keleş, 1975; Abadan-Unat, 2002; Gitmez, 1983; Vassaf, 2002; Sever, 2007; Kaya ve Kentel, 2005), göçün sebeplerini sosyolojik olarak ortaya koyabilecek çalışmalara nadiren rastlamaktayız.

Göç teorileri ışığında, son çalışmaların daha çok dış göç konusu hakkında olmasına karşın, göç teorilerinin hareket noktasının iç göçü tanımlama uğraşı olduğu düşünülmektedir (Kroys ve Okolski, 2004).

Göç ile ilgili yapılacak çalışmaların sadece istatistik odaklı olması belirli sorunları da beraberinde getirmektedir. İstatistik ancak kitleler hakkında bilgi verir fakat belirli kişilerin tavır ve hareketleri hakkında ayrıntılı bir analizi ele almaz. Bu nedenle, sebep-sonuç ilişkileri istatistik yolu ile keşfedilemez (Dönmezer, 1994: 35). Bundan dolayı, göç kavramı ile ilgili doğrudan ve dolaylı olarak sosyolojik kuramları ve görüşleri kullanmak, göç kavramının sebep ve sonuçlarını ortaya koymamız açısından önemlidir.

Yasadışı göç konusu *sosyal öğrenme süreçleri* açısından önemlidir. Göç kendiliğinden fark edilen değil, toplum içinde öğrenilen ve öğretilen bir olgu olarak tanımlanabilir. Sosyal öğrenme sürecinde, arkadaşlar bir rol modeli oluşturabilir. Örneğin, akran grupları, göç etmede enformasyon kaynağı ya da örnek model olabilmektedir (İçli, 2007: 122-123).

Etkileşim yaklaşım ile sosyal öğrenme sürecine aynı çizgide bakıldığında, informal sosyalleşme araçları olan aileler, toplumda önemli bir yer tutmaktadır. Ekonomik davranışla ilgili olarak, aileler, çocukların çalışmaya yönelik tutumlarını ve kariyer süreçlerini etkiler (Bozkurt, 2004:248). Bu yüzden, çocuklar çalışma ile ilgili tutumlarını ailelerinden öğrenebilirler.

Sutherland'in *ayırıcı birleşimler teorisinden* ise; göç ile ilgili çeşitli çıkarımlar yapmak mümkündür. Göç davranışla öğrenilebilir. İnsanlar yasadışı göç rotalarını, bu suçla karışmadıkça ve kendinden önce kaçak olarak giden insanlar olmadıkça ya da canlarını kurtarma pahasına komşu ülke sınırına akın etmedikçe öğrenemez. Göç; insanlarda, hayvanlar gibi kalıtımla geçmez (Sever, 2009: 26).

Dünyada göçler neticesinde ağlar oluşmaktadır. Bu ağların kuvvet ve direnç derecesine göre insanların hareket yoğunluğu artmakta ya da azalmaktadır. Ağ teorisi, arkadaşlık ya da aynı kökeni paylaşma gibi unsurlarla desteklenmektedir (Taylor, 1986; Massey vd., 1993). Wilpert (1992:178)'e göre; öncü göçmenler, göç veren ve göç

alan toplumları birbirine bağlayan altyapıları oluştururlar. Yeni göç dalgaları, kurulmuş bu ağı harekete geçirir ve sonradan gelenler ilk gelenlerin tecrübelerinden yararlanırlar (Yalçın, 2004:50). Bu ağın en önemli rolü çeşitli zorlukları azaltarak (yalnızca maddi değil aynı zamanda psikolojik) kaynak ile hedef ülkeler arasındaki göç akışına yardımcı olmasıdır (Bijak, 2006:6). Gerçekten göç hareketlerinin oluşabilmesi için güçlü ağların varlığı bu olguyu tetikleyebilmektedir.

Yasadışı göç davranışı, samimi gruplar içerisinde cereyan eder. İletişim araçları da yasadışı göçün hızlanmasında önemli bir faktördür. Örneğin kaynak ve hedef ülkedeki tanıdıklar sürekli olarak irtibat halindedir. Bu durum da, bireyin göçü kendilerinden sonrakilere aktardığı yönünde bir işaret olarak gösterilebilir.

Sosyal süreçlerle ilgili son olarak *ayırıcı güçlendirme teorisine* bakacak olursak yine benzer bir tablo karşımıza çıkacaktır. İnsanlar, bir davranış hakkında ne kadar çok olumlu tanıma sahip olurlarsa, o tür davranışta bulunma oranları da o kadar çok olmaktadır (Siegel, 1989'dan aktaran İçli, 2007:122). İnsanların göçe ilişkin olumlu fikirleri, olumsuz görüşlerinden daha fazla olduğunda göç edebilirler. Öyle ki, yasadışı göçmenler suç işlediklerini bilmelerine rağmen başka çarelerinin olmadığını düşünerek bu suçu kendilerince nötralize edebilmektedir.

Yasadışı göçmenlerin profillerinin ortaya konulabilmesi için Sirkeci 2008'in verileri oldukça önemli bilgileri bünyesinde barındırmaktadır. 2003 yılında Irak'ta başlanan çalışma, güvenlik önlemleri nedeniyle sınırlandırılmış ve rastgele seçilen 1,040 farklı haneden 2,992 kadın ve 2,994 erkek olmak üzere toplam 5,986 kişi ile görüşülmüştür. Görüşülen her üç haneden en az bir tanesinde göç etmiş bir fert bulunmaktadır. Her iki kişiden bir tanesi yasadışı yollardan iltica eden birini tanımaktadır. Ancak %40'tan fazlası yasal yollardan iltica etmeyi düşünmektedir. Örneklem grubunun 1/4'ü birden fazla göç deneyimi yaşamış ve 1/3'ü ise iç göç yaşamıştır. Türkmenlerin %40'ı aile ve dostlarıyla birlikte göç etmiş ve neredeyse yarısının aile ve dostları arkalarından gitmiştir. Böylece yurtlarından kaçış zincirleme olarak devam etmiştir (Sirkeci, 2008:32–36).

Sussex Göç Araştırma Merkezi'nden Black ve ekibinin 2006 yılında yapmış oldukları çalışmaya göre; gözaltı merkezinde toplam 652 yasadışı göçmenden rastgele seçilen 168 kişinin durumu incelenmiştir. Yasadışı göçmenlere neden İngiltere'ye gelmeyi tercih ettikleri sorulduğunda; %16'sı ailesinin İngiltere'de olduğunu, %5'i ise İngiltere'nin iltica kurallarını beyan etmiştir. Yasadışı göçmenlere kendileri İngiltere'ye gelmeden evvel İngiltere'de tanıdığı arkadaşı ya da akrabası olup olmadığı sorulduğunda; %25'i akrabası olduğunu ve %25'i arkadaşı olduğunu söylemiştir.

Brewer ve Yüksekler 2007, çalışmasında Türkiye'de bulunan 133 Afrika kökenli yasadışı göçmen ile görüşme anketi yapmış ve ortaya yasadışı göçmen profili ile ilgili olarak çok ayrıntılı sonuçlar çıkmıştır. 78 erkek ve 55 kadın olmak üzere toplam 133 Afrikalı yasadışı göçmen örneklem olarak kullanılmıştır. Yasadışı göçmenlere neden Türkiye'ye geldikleri, neden bir başka ülkeyi tercih etmedikleri sorulduğunda; %31,3'ü Türkiye'de arkadaşlarının olduğunu, %4,8'i Türkiye'de akrabaları olduğunu, %0,7'si Türkiye sınırlarının geçmesinin kolay olduğunu, %3,4'ü Türkiye vizesinin alınmasının kolay olduğunu, %1,4'ü Türkiye'de Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'ne başvurabileceğini duyduğunu, %6,8'i Türkiye üzerinden Avrupa'ya gitmenin kolay olduğunu, %0,7'si Türkiye'de sahte vize ve pasaport sahibi olmanın kolay olduğunu, %1,4'ü profesyonel futbolcu olmayı istediğini, %40,8'i Yunanistan'a giderken kendilerini Türkiye'de bulduklarını ifade etmiştir.

METODOLOJİ

Ülkemize yönelen ya da ülkemiz üzerinden geçerek Avrupa ülkelerine doğru hareket eden ve durağan olmayan Asya kökenli yasadışı göçmenlerin profillerinin ortaya konulabilmesi amacıyla, İstanbul ilinde yakalanan yasadışı göçmenlere görüşme anketi uygulanmıştır. İstanbul sınırları içerisinde yakalanan Asya uyrukluların sayısı diğer kıtalardan gelenlere göre oldukça fazla olduğundan ötürü, çalışmaya dahil edilen ülkeler Asya'dan seçilmiştir.

Yasadışı göçün yaz aylarında artış gösterdiği düşünüldüğünden; 2008 yılı Haziran, Temmuz ve Ağustos aylarında, İstanbul Emniyet Müdürlüğü Yabancılar Şube Müdürlüğü Takip Kontrol Büro Amirliği (Kumkapı) Misafirhanesinde sınırdışı edilmeyi bekleyen Pakistan, Afganistan ve Bangladeş ülke vatandaşları çalışmaya dahil edilmiştir. Filistin, İran, Burma, Hindistan, Çin gibi ülke vatandaşlarının sayılarının oldukça düşük olması nedeniyle çalışmada tasnif dışı tutulmuşlardır.

İstanbul Emniyet Müdürlüğü Yabancılar Şube Müdürlüğü Takip Kontrol Büro Amirliği verilerine göre bahsi geçen üç ayda toplam 815 yasadışı göçmen yakalanmıştır. Bunlardan 396'sı Pakistan, 160'ı Afganistan ve 50'si Bangladeş uyrukludur.

Çalışmaya, 18 ile 50 yaş arasında, gönüllü olanlar ve 2008 yılı Haziran, Temmuz ve Ağustos aylarında yakalananlar dahil edilmiştir. Kadın göçmenlerin sayısı düşük olduğundan araştırma kapsamına dahil edilememiştir.

262 kişiye yüz yüze görüşme tekniğiyle 58 soruluk bir anket uygulanmıştır. Dil sorunu yaşandığından dolayı; anket çalışmasında anadili Urduca, Farsça ve Bengalce olan 6 tercümandan yardım alınmıştır.

Anket sorularının hazırlanması sürecinde, daha önce yapılmış çalışmalardan ve alanda çalışmakta olan uzman kişilerin görüşlerinden yararlanılmıştır. Anket soruları oluşturulurken, yasadışı göçmenlerin sosyo-ekonomik profillerinin ve göç etme nedenlerinin ortaya konulması hedeflenmiştir.

BULGULAR

Ülkesi	n	%
Pakistan	108	41,2
Afganistan	110	42,0
Bangladeş	44	16,8
Toplam	262	100,0
Nerede yaşadığı		
Köy	132	50,4
Kasaba	49	18,7
Şehir	81	30,9
Toplam	262	100,0
Yaşı		
18-24 yaş	139	53,1
25-31 yaş	94	35,9
32 yaş üstü	29	11,1
Toplam	262	100,0

M±SD	25,4± 5,05	
Eğitim durumu		
Cahil	34	13,0
Okuryazar	25	9,5
İlkokul	83	31,7
Ortaokul	94	35,9
Lise	25	9,5
Üniversite ve üstü	1	,4
Toplam	262	100,0

Tablo 2: Örneklemin Genel Özellikleri

Örneklem olarak seçilen 262 Asyalı yasadışı göçmenin %41,2'si Pakistan, %42'si Afganistan ve %16,8'i ise Bangladeş uyrukludur.

%50,4'ü ülkesinde köyde, %18,7'si kasabada ve %30,9'u şehirde yaşamaktadır. Örneklem grubundaki bireyler en küçük 18, en yüksek 48 yaşındadır. Yaş ortalaması ise 25,4± 5,05'tür. Örneklemin %53,1'i 18 ile 24 yaş arasındadır. Toplamın yarısından fazlası ilkokul ve ortaokul mezunudur

Daha önce göç ettiği ülkeler*	n	%
İran	21	42,9
Birleşik Arap Emirlikleri	12	24,5
Pakistan	1	2,0
Hindistan	4	8,2
Suudi Arabistan	1	2,0
Irak	1	2,0
Hindistan, İran, Pakistan ve Afganistan	9	18,4
Toplam	49	100,0
Daha önce yurt dışına kaçak giden yakını		
Arkadaş	187	78,9
Akraba	50	21,1
Toplam	237	100,0
Daha önce Türkiye'den sınırdışı edilme durumu		
Evet	69	26,3
Hayır	193	73,7
Toplam	262	100,0

Tablo 3 : Örneklemin Genel Özellikleri 2

Örneklem grubunun %18,7'si daha evvelden bir başka ülkeye göç etmiştir. Bu göçmenlerin %42,9'u İran, %24,5'i ise daha önceden Birleşik Arap Emirliklerine gitmeyi tercih etmiştir. Bütün örneklemin %90,1'inin bir tanıdığı yurt

dışına kaçak olarak gitmiştir. %78,9'unun arkadaşı, %21,1'inin akrabası halen yurt dışındadır. Yasadışı göçmenlerin %26,3'ü daha önce Türkiye Cumhuriyeti sınırları içerisinde yakalanmış ve sınırışı edilmiştir.

Göçe teşvik eden etken	n	%
Ülkesindeki arkadaş	61	23,3
Eş	47	17,9
Yurt dışındaki tanıdık	68	26,0
Ülkesindeki akraba	20	7,6
Ülkesindeki tanıdık	3	1,1
Medya	18	6,9
Yurt dışındaki arkadaş	13	5,0
Yurt dışındaki akraba	8	3,1
Kendisi	24	9,2
Toplam	262	100,0
Hangi ülkeye gitmek istediği		
Yunanistan	78	29,8
İtalya	44	16,8
Fransa	24	9,2
İngiltere	25	9,5
İspanya	14	5,3
Almanya	16	6,1
Suudi Arabistan	8	3,1
Türkiye	53	20,2
Toplam	262	100,0
Yurt dışında kendisine iş bulacak olan		
Arkadaşı	143	54,6
Kendisi	42	16,0
Akrabası	37	14,1
Kaçakçısı	40	15,3
Toplam	262	100,0

Tablo 4 : Örneklemin Göç Hareketi

%26'sı yurt dışındaki tanıdıkları (yurt dışındaki tanıdıklara arkadaş ve akrabaları da eklediğimiz zaman oran %34,1 olmaktadır), %23,3 ile ülkesindeki arkadaşları vasıtasıyla göç etmeye karar vermektedir. Dahası, %17,9'unun eşleri göçe teşvik etmiştir. Göç etme konusunda, kaçakçıların medya kuruluşlarında ilan vermesi ve insanları yasadışı olarak göç etme sürecine çekmeleri oldukça ilginçtir. Örneklemin %76,7'si Avrupa Birliği ülkelerine gitmek istemektedir. Yunanistan %29,8 ile göçmenlerin tercih ettiği ilk ülkedir. %54,6'sı arkadaşları vasıtasıyla, %16'sı kendi imkanlarıyla, %15,3'ü ise kendisini hedef ülkeye götüren kaçakçısı vasıtasıyla iş bulacağını söylemiştir.

Kaçakçı ile nasıl irtibata geçtiği	n	%
Arkadaşı vasıtasıyla	173	66,0
Kendi başına	33	12,6
Akrabası vasıtasıyla	56	21,4
Toplam	262	100,0

Tablo 5: Örneklemin Kaçakçı irtibatları

%66'sı ülkelerindeki insan kaçakçılarıyla bir arkadaşı aracılığıyla irtibata geçtiğini belirtmiştir.

Eğer yakalanmasaydı hedef ülkede nasıl bir işte çalışmak istediği	n	%
Çok paralı her iş	26	9,9
Suç olmamak kaydıyla her iş	231	88,2
Fikri yok	5	1,9
Toplam	262	100,0
Hedef ülkede aile kurma ya da ailesini hedef ülkeye transfer etme isteği		
Evet	76	29,0
Hayır	179	68,3
Fikrim yok	7	2,7
Toplam	262	100,0
Bir tanıdığının kaçak olarak göç etmesini isteme		
Evet	70	26,7
Hayır	184	70,2
Fikrim yok	8	3,1
Toplam	262	100,0

Tablo 6 : Örneklemin Geleceğe Dair Planları

Örneklemin %88,2'si suç olmamak kaydıyla her işte çalışmayı tercih etmektedir. %9,9'unun ise seri şekilde para kazanmak adına her türlü işi kabul etmeye hazır olduğunu belirtmiştir.

Ankete katılan örnekleme ucu açık olarak hangi meslek kolunda çalışmak istedikleri sorulduğunda %66'sı fikrinin olmadığını belirtmiş, %17,6'sı ise inşaat işçiliğini tercih etmiştir. %68,3'ü hedef ülkede bir aile kurmayı ya da ülkesindeki ailesini yanına almayı düşünmediğini belirtmiştir.

Göç etmeye teşvik eden	Pakistan		Afganistan		Bangladeş		p	X²
	n	%	n	%	n	%		
Ülkedeki arkadaş	27	25	21	19,1	13	21,3	0.000	100,76
Eş	6	5,6	24	21,8	17	38,6		
Yurt dışındaki tanıdık	31	28,7	31	28,2	6	13,6		
Ülkedeki akraba	16	14,8	4	3,6	-	-		
Ülkedeki tanıdık	4	2,8	-	-	-	-		
Medya	2	1,9	16	14,5	-	-		
Yurt dışındaki arkadaş	13	12	-	-	-	-		
Yurt dışındaki tanıdık	8	7,4	-	-	-	-		
Kendi	2	1,9	14	12,7	8	18,2		

*sattır yüzdeleri alınmıştır.

Tablo 7 : Örneklemin Ülkesine Göre Göçe Teşvik Eden Kişi Karşılaştırması

Pakistan uyrukluların %48,1'i yurt dışında olan bir kişinin, Afgan uyrukluların %28,2'si yurt dışındaki tanıdıklarının ve %21,8'i eşlerinin, Bangladeş uyrukluların %38,6'sı eşlerinin ve %21,3'ü ise ülkelerindeki arkadaşlarının kendilerini göç etmek için teşvik ettiğini belirtmiştir. Ayrıca Afganistan'da medya kuruluşlarının insan kaçakçılığı reklamlarının yapıldığı ve örneklemin %14,5'inin bu sayede teşvik edilmesi oldukça dikkat çekicidir.

Daha önce göç etme durumu	Evet		Hayır		p	χ^2
	n	%	n	%		
Pakistan	12	11,1	96	88,9	0.000	50,53
Afganistan	12	10,9	88	89,1		
Bangladeş	25	56,8	19	43,2		

*sattır yüzdeleri alınmıştır.

Tablo 8 : Örneklemin Ülkesine Göre Göç Geçmişleri Karşılaştırması

Pakistanlı örneklemin %88,9'u, Afganların %89,1'i daha önce bir başka ülkeye göç etmemişken, Bangladeşlilerin %56,8'i daha önce bir başka ülkeye göç etmiştir.

Kaçakçı ile tanıştıran kişi	Arkadaş		Kendi		Akraba		p	χ^2
	n	%	n	%	n	%		
Pakistan	72	66,7	7	6,5	29	26,9	0.000	8,53
Afganistan	74	67,3	18	16,4	18	16,4		
Bangladeş	27	61,4	8	18,2	9	20,5		

*sattır yüzdeleri alınmıştır.

Tablo 9 : Örneklemin Ülkesine Göre Kaçakçıyla Tanışma Şekillerinin Karşılaştırması

Örneklemin grubunun yarısından fazlası ülkelerinde insan kaçakçıları ile bir arkadaşlarının vasıtasıyla tanışmıştır.

Yurt dışında iş bulacak kişi	Arkadaş		Kendi		Akraba		Kaçakçı		p	χ^2
	n	%	n	%	n	%	n	%		
Pakistan	64	59,3	11	10,2	23	21,3	10	9,3	0.000	24,46
Afganistan	58	52,7	26	23,6	5	4,5	21	19,1		
Bangladeş	21	47,7	5	11,4	9	20,5	9	20,5		

*sattır yüzdeleri alınmıştır.

Tablo 10 : Örneklemin Ülkesine Göre Yurt Dışında İş Bulma Şekillerinin Karşılaştırması

Örneklemin yarısına yurt dışında bir arkadaşı iş bulacaktır. Bunun yanında Afganların %19,1'ine ve Bangladeşlilerin %20,5'ine insan kaçakçıların bizzat kendilerinin iş bulacak olması dikkate değerdir.

TARTIŞMA

Göçmenlerin yaklaşık yarısı (%53,1) 18 ile 24 yaş arasındadır. Greenwood ve Hunt (2003) çalışmasında, göçmenlerin yaş ortalamasının en çok 10 ile 19, devamında 20 ile 29 arasında olduğunu ortaya koymuştur. Sirkeci, (2008:32-36) ise, göçmenlerin %50'sinin 20 ile 29 yaş arasında olduğunu tespit etmiştir. Bu çalışmada, 18 yaşından küçüklerin örneklemin dışında tutulduğu göz önüne alındığında, göçmenlerin yarısından fazlasının 18-24 yaş arasında çıkması önceki çalışmalarla benzerlik göstermektedir. Ülkesinde işgücüne katılması beklenen yaşta olan

göçmenlerin, yasadışı şekilde göç ediyor olması, kaynak ülkelerde genç nüfusun iş hayatında tatminsizlik yaşadığını düşündürmektedir.

Örneklemin küçük bir kısmı (%13,0) okuma yazma bilmemektedir. %35,9'u ise ortaokul mezunudur. Brewer ve Yüksek (2007)'e göre, göçmenlerin 13,2'si okuma yazma bilmemektedir. %28,9'u ise yüksek okul mezunudur. Örneklemin yarısının (%50,4) ülkesinde köyde yaşadığı dikkate alındığında, bu durumun, eğitim olanaklarını sınırlayan en önemli faktörlerden biri olduğu düşünülmektedir.

Ortalama her dört göçmenden biri (%27,2) ailece göç etmiştir. Sirkeci (2008) ise, göçmenlerin %40'ının aile ve dostlarıyla birlikte göç ettiğini belirlemiştir. Böylelikle çocukların dahi, göçü küçük yaşlarda öğrendikleri anlaşılmıştır.

Örneklemin çok büyük bir kısmının (%90,1) tanıdığı kişi, daha önceden yurt dışına kaçak yollarla gitmiştir. Ayrıca, Sirkeci (2008) de çalışmasında; görüştüğü her iki kişiden birinin, yasadışı yollarla göç eden birini tanıdığını tespit etmiştir. Örnekleminin yarısından fazlası, yasal olarak seyahat etmiş ama vize süresi geçtiğinden yasadışı konuma düşmüştür. Black ve ekibi ise (2006:553-559) çalışmasında; örneklemin %25'inin akrabasının, %25'inin arkadaşının, %16'sının ailesinin kaçak yollarla daha önce göç ettiğini saptamıştır. Bu açıdan, göç etmede arkadaşlık ve akraba ilişkilerinin önemli bir yer tuttuğu ve *sosyal öğrenme, ayırıcı birleşimler ve ağ teorileri* kapsamında bulguların tutarlı olduğu ve bu teorilerle paralellik gösterdiği düşünülmektedir.

Göç kararının alınmasında etkin olan kişiler incelendiğinde; neredeyse her on kişiden birinin (%9,2) göç kararını kendisinin verdiği görülmüştür. Geri kalanlar, göç etmeden önce mutlaka birinin desteğini veya fikrini almıştır. Bu yüzden; göç kararının, verilmesi zor bir karar olduğu düşünülmektedir.

Örnekleimde her üç kişiden biri (%34,1), yurt dışına daha önceden kaçak olarak giden bir tanıdığı (arkadaş, akraba vb.) vasıtasıyla göç kararını vermiştir. Bu durum *ağ (network) teorisi, sosyal öğrenme teorisi ve ayırıcı güçlendirme teorisiyle* örtüşmektedir.

Göç veren ve göç alan toplulukları birbirine bağlayan görünmez ağlar vardır (Wilpert, 1992:178). Yeni göç hareketleri bu ağlar sayesinde gerçekleşmektedir. Taylor (1986), Bijak (2006) ile Massey vd. (1993) da, *ağ teorisinin* arkadaşlık ya da aynı kökeni paylaşma gibi unsurlarla desteklendiğini ifade edilmiştir. Gerçekten de, örneklemin neredeyse tamamına yakınının bir tanıdığı daha önce kaçak olarak göç etmiştir. Buradan da, yeni göçmenlerin, önceki göçmenlerin ayak izlerini takip ettiği düşünülmektedir.

İnsanlar bir davranış hakkında ne kadar çok olumlu tanıma sahip olursa, o tür davranışta bulunma oranları da o kadar çok olmaktadır (Siegel, 1989'dan aktaran İçli, 2007:122). Kaynak ülkedeki insanlar, daha önce yasadışı yollarla göç etmiş tanıdıklarıyla irtibat halinde olduklarından dolayı, göçmenlerin yasadışı göç etme hareketleri *ayırıcı güçlendirme ve sosyal öğrenme teorileri* ile açıklanabilir. Çünkü arkadaşlar ya da tanıdıklar bir rol modelidir. Bu çalışmada da, özellikle akran gruplarının göç etmede enformasyon kaynağı ya da örnek model oluşturduğu düşünülmektedir.

Sembolik (etkileşim) teorisine göre, ekonomik davranışla ilgili olarak, aileler, çocukların çalışmaya yönelik tutumlarını ve kariyer süreçlerini etkileyebilir (Bozkurt, 2004:248). Göçmenlerin bir kısmının ailesi tarafından göç sürecine itilmesi de, bu teori ile örtüşmektedir.

Dikkat çekici bir başka husus; yasadışı göçün, medyada yer alan reklamlar aracılığıyla öğrenilmesidir. Göçmenlerin küçük bir kısmı (%6,9) medya aracılığı ile kaçakçıların verdikleri reklamlardan etkilenecek göç kararını vermişlerdir. Bu yüzden, kaynak ülkelerde insan kaçakçılığıyla mücadele anlamında bir zafiyet olduğu düşünülmektedir.

Hedef ülkede göçmenlerin büyük kısmına bir arkadaşı (%54,6) veya akrabası (%14,1) iş bulacaktır. Bu durum *Ağ teorisi* kapsamında oldukça anlamlı görülmektedir.

Yasadışı göçmenlerin insan kaçakçıları ile ilişkileri incelendiğinde; örneklemin çok büyük bir kısmının, arkadaşı (%66) veya akrabası (%21,4) vasıtasıyla kaçakçılarla irtibata geçtiği görülmüştür. Bu durum *ağ teorisi, sosyal öğrenme teorisi ve ayrırcı birleşimler teorisi* ile paraleldir.

Göçmenlerin geleceğe dair planları incelendiğinde; örneklemin çok büyük kısmının (%88,2) suç olmamak kaydıyla herhangi bir işte çalışmak istediğini belirttiği görülmüştür. Her on kişiden biri (%9,9) ise; çok para kazanabileceği herhangi bir işi tercih etmiştir. Bu tip göçmenlerin suç işlemeye yatkın oldukları düşünülmektedir.

Göçmenlerin yarısından fazlası (%70,2) bir yakınının yasadışı olarak göç etmesini istememektedir. Bunu da iki açıdan değerlendirmek mümkündür. Göçmenler yorucu ve riskli bir göç yolculuğunun etkisiyle gerçekten tanıdıklarının yasadışı olarak göç etmesini istememektedir. Ya da halihazırda sınırdışı edilmek üzere polis kontrolünde bekletildiklerinden dolayı cevaplarında samimi değillerdir.

Pakistan ve Afganların daha önce düşük miktarda göç geçmişine sahip olmasına karşın, Bangladeşlilerin yarısından fazlasının (%56,8) daha önce bir başka ülkeye göç etmiş olması bu ülke vatandaşlarının göç konusuna yabancı olmadıklarını göstermektedir.

Ülkelere göre göçmenlerin insan kaçakçılarıyla irtibata geçmesini sağlayan kişiler karşılaştırıldığında; her üç ülke vatandaşlarının yarısından fazlası bir arkadaşlarının vasıtasıyla insan kaçakçılarını tanımıştır.

Yaklaşık her iki Pakistan, Afgan ve Bangladeşliden bir tanesine yurt dışındaki bir arkadaşının iş bulması, *ağ teorisinin* ülkelere göre aynı şekilde yorumlanması gerektiğini ve Asyalı göçmenlerin hedef ülkede iş bulma şekillerinin genelde benzer olduğu ortaya koymaktadır.

SONUÇ

Yasadışı göç konusu geçmişte olduğu gibi günümüzde de büyük bir sorundur. Gelişmemiş ülkelerdeki yaşam standartları ve gelişmiş ülkelerdeki imkanlar arasındaki uçurumun giderek arttığı göz önüne alındığında, yasadışı göçün artan bir şekilde seyir izlediği fark edilmektedir.

Avrupa Birliği ülkelerinin yasadışı göçü önlemek için aldığı sert tedbirlere karşın ulusal ve uluslararası pek çok sivil toplum kuruluşunun göçmenlere sahip çıkması ve devletlerin politikalarını değiştirmek için baskı unsuruna dönüşmesi önleme politikalarının kısır döngüsü olarak karşımıza çıkmıştır. Dahası, yasadışı göçü önleme politikaları, insani bir hareketten öte, politik manevralara sahne olmaktadır. Oysaki göçmen hareketinin incelenmesi hakkında menşe ülkelerdeki durumu ele alan saha araştırmalarının sınırlı sayıda olması, önleme politikalarının yetersizliğini ortaya koyan bir sorun olmuştur.

Yasadışı göç neticesinde kültürel çatışma (culture shock) yaşanabilmektedir. Bu çatışmanın şiddetinin azaltılabilmesi için göçmenler bir arada yaşayabilmektedir. Özellikle göçmen nüfusu, ekonomik gelişim gösteren şehirler ya da yakınlarında yığılmaktadır.

Yabancı uyruklu şahısların farklı olduklarından dolayı etiketlendikleri bilinmektedir. Bunu ırkçılık ve yabancı düşmanlığı ile açıklamak da mümkündür. Hedef ülkelerde etiketlenen yabancı uyruklu şahıslara yönelik saldırılar ve tepkiler olabilmektedir. Bu açıdan da, hedef ülkedeki yabancı uyruklu şahıslar ülkelerindeki yakınlarının da göç etmeleri yönünde telkinlerde bulunabilmektedirler. Bundaki temel neden nüfus anlamında bir yoğunlukla toplumsal

desteği yakalamaktır. Bu yüzden göçmenler, hedef ülkelerde diğer yasadışı göçmenlerle genelde toplu şekilde yaşamaktadırlar.

Göç konusunda; 1. kuşak, ilk göçerleri tanımlamaktadır. 1. kuşak gittikleri şehirlerde uyum sorunu yaşayanlardır. Hedef ülke toplumu tarafından kabullenme sorununa maruz kalırlar. Hatta devletler birinci kuşak göçmenler yüzünden yasalarında katı tedbirler de alabilmektedir. Buna karşın, göçmenler de bu yasaları yakından takip ederek aslında kendilerinden sonra geleceklere yönelik bir ađ (network) kurmaktadır. Hedef ülkede yaşadıkları sorunları bir bütünlük halinde daha kolay aşabileceğini düşünen göçmenler, aynı mahallelerde yaşayarak gittikleri ülkelerde kendi hayatlarını kurmaya çalışmaktadır.

2. kuşak, birinci kuşağın çocuklarıdır. Bu süreçte en çok ikinci kuşakta kimlik bunalımı yaşanmaktadır. Nereye ait olduklarına ve hangi kültür ile bütünlüşmeleri gerektiğine karar vermeleri gerekmektedir. Bu karar sürecinde, yaşanan ülkenin entegrasyon ya da asimilasyon politikaları da önemlidir.

3. kuşağa yeni kuşak yerliler denilmektedir. İkinci kuşağın çocuklarıdır. Hedef ülkenin şehir hayatına adapte olabilirler.

Kuşaklar arasında hedef ülkede kriminal tırmanış sergileyenler genellikle birinci ve ikinci kuşak sahipleridir. Bunun temel nedeni hedef ülkenin yasalarının bilinmemesi ve kimlik bunalımı içerisinde kaynak ülkedeki yaşam tarzına göre hareket edilmesidir.

Kendisini şehirli olarak görebilme, üçüncü kuşak ile birlikte başlar. Ancak düzensiz kentleşmede ortaya çıkan önemli husus, kendini şehirli gören bu kuşağa rağmen esas yerli şehirliler ile aralarında ekonomik anlamda bir uçurum bulunmasıdır. Bir tarafta yoksul göçmen torunları, diğer tarafta zengin ve yerli şehir insanları vardır. Kuşakların artması, buna rağmen sosyal anlamda mutlak bir gelişme sağlanamaması, beklentilerin tatmin edilmemesi olarak ortaya çıkacak ve işsizlik, gecekondulaşma, tampon bölgelerde yaşama ile toplumda hoş karşılanmama ve etnisite paranoyaları içerisinde gettolaşma, suç işleme, şiddet yaratma ve mafyalaşmayı da beraberinde getirebilir. Bu da toplumsal düzende çatlaklara ve güvensizlik ortamına neden olabilecektir.

Göçü açıklamayı hedefleyen pek çok sosyolojik ve iktisat teorisi olmasına rağmen bütün teorilerin kendi içinde tutarlı ama sonuçları itibariyle birbirlerinden farklı olduğu görülmüştür. Bu nedenle dinamik ve sosyal bir olgu olan göçü açıklayan tek teori bulunmamaktadır.

Yasadışı göçmenlerin gitmeyi hedefledikleri ülkelerde çoğunlukla bir yakınının olması ve bu sayede iş bulacaklarını düşünmesi, göç motivasyonunun açıklanması açısından önemli olmuştur. *Sosyal öğrenme (learning theory)* ve *ađ teorisi (network theory)* ile açıklanabilen yasadışı göç olgusuna böylelikle farklı yaklaşımlar geliştirilebilir.

KAYNAKLAR

- ABADAN-UNAT, N. ve KELEŞ, R. (1975). Göç ve Gelişme, Uluslar arası İşgücü Göçünün Boğazlıyan İlçesi Üzerindeki Etkileri Üzerine Bir Araştırma. Ankara: A.Ü.S.B.F. İskan ve Şehircilik Enstitüsü.
- ABADAN-UNAT, N. (2002). Bitmeyen Göç: Konuk İşçilikten Ulus-Ötesi Yurttaşlığa. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- BEŞE, E. (2002). Terörizm, Avrupa Birliği ve İnsan Hakları. Ankara: Seçkin Yayınları.
- BIJAK, J. (2006). Forecasting International Migration: Selected Theories, Models and Methods. Warsaw: Central European Forum For Migration Research.
- BLACK, R., COLLYER, M., SKELDON, R.ve WADDINGTON, C. (2006). "Routes to Illegal Residence: A Case Study of Immigrant Detainees in the United Kingdom", *Geoforum*, 37: 552-564.

- BREWER, K.T. ve YÜKSEKER, D. (2007). A Survey on African Migrants and Asylum Seeker in Istanbul. Mirekoc Project, İstanbul: Koç Üniversitesi.
- DÖNMEZER, S. (1994). Kriminoloji, İstanbul: Beta Yayınları.
- ERGİL, D. (1991). Terörizm Mantığı ve Hedefi, Muammer Aksoy'a Armağan. Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.
- GİTMEZ, A. S. (1983). Yurt Dışına İşçi Göçü ve Geri Dönüşler: Beklentiler ve Gerçekleşenler. İstanbul: Alan Yayınları.
- GREENWOOD, M.J. ve HUNT, G.L. (2003). "The Early History of Migration Research", International Regional Science Review, 26: 3-37.
- HAMİTOĞULLARI, B. (1982). Çağdaş İktisadi Sistemler: Oluşum ve Değişim Aşamaları ile Strüktrel ve Doktrinal Bir Yaklaşım. Ankara: Ajans-Türk Matbaa Sanayi.
- HAZIR, H. (2001). Siyasal Şiddet ve Terörizm. İstanbul: Nobel Yayınları.
- HEATON, H. (2005). "Avrupa İktisat Tarihi" (çev. Mehmet Ali Kılıçbay ve Osman Aydoğuş). Ankara: Verso Yayınları.
- HRW, (Human Rights Watch). (2003). Iraq: Forcible Expulsion of Ethnic Minorities. New York: HRW Pub.
- ICG, (International Crisis Group). (2006). Iraq and Kurds: The Breaking Battle over Kirkuk. Middle East Report No.56, Amman: ICG Pub.
- İÇLİ, T. ve SEVER, H. (2008). "Profiling Foreigners Involved in Crime: The Case of İstanbul", Conference of Environmental Criminology and Crime Analysis, 17-19 Mart 2008, İzmir, Türkiye.
- İÇLİ, T.G. (2007), Kriminoloji. Ankara: Seçkin Yayınları.
- JENKINS, B.M. (1990). "International Terrorism: The Other World Wars", Charles W. Kegley JR (Der.), International Terrorism, New York: St.Martin Press, ss. 2-44.
- KAYA, A. ve KENTEL, F. (2005). Euro-Turk: A Bridge or a Breach Between Turkey and the European Union? A Comperative Study of German-Turks and French-Turks. Brussels: Centre for European Policy Studies Pub.
- KAZGAN, G. (1991). İktisadi Düşünceler veya Politik İktisadın Evrimi. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- KERKÜKLÜ, M.S. (2004). Brief History of Iraqi Turkmen. Dublin: Yıldız Yayınları.
- KÖKSOY, M. (2007). İltica. İstanbul: İstanbul Emniyet Müdürlüğü Yabancılar Şube Müdürlüğü Yayınları.
- KORYS, P. ve OKOLSKI, M. (2004). Time of Global Migration. International Mobility in the Perspective of Globalisation. Warsaw: Center for Migration Research.
- MASSEY, D.S., ARANGO, J., HUGO, G., KOUAOUCCI, A., PELLEGRINO, A., ve TAYLOR, E.J. (1993). "Theories of International Migration: Review and Appraisal", Population and Development Review, 19(3): 54-77.
- SEVER, H. (2007). Yabancıların Suç Analizi. İstanbul: İstanbul Emniyet Müdürlüğü Yabancılar Şube Müdürlüğü Yayınları.
- SEVER, H. (2009). Yasadışı Göçmenlerin Profili: İstanbul İli Örneği. Polis Akademisi Başkanlığı, Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, Suç Araştırmaları Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi (yayımlanmamış).
- SIEGEL, L.J. (1989). Criminology. St.Paul: West Pub Comp.
- ŞİRKECİ, İ. (2008). "Türkmen Göçü", Hisae Nakanishi, İbrahim Sirkeci ve Hatem Cabbarlı (Der.), Sorunlu Bölgelerde Göç. Ankara: Global Strateji Enstitüsü Yayınları, ss.32-36.
- TALAS, C. (1972). Ekonomik Sistemler: Dayandıkları Düşüncelerle. Ankara: Sevinç Matbaası.
- TAYLOR, E.J. (1986). "Differential Migration, Networks, Information and Risk., Research in Human Capital and Development", Oded Stark (Der.), Migration, Human Capital and Development. Greenwich: JAI Press, ss.67-102.
- TORUN, İ. (2003). Max Weber'de İktisadi Gelişme Düşüncesi. İstanbul: Okumuş Adam Yayınları.
- UNODC (BM Uyuşturucu ve Suç ile Mücadele Dairesi). (2008). Annual Report.
- VASSAF, G. (2002). Daha Sesimizi Duyuramadık: Almanya'da Türk İşçi Çocukları. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

- WILPERT, C. (1992). "The Use of Social Networks in Turkish Migration to Germany", Mary M. Kritz, Lin Lean Lim ve Hania Zlitnik (Der.), *International Migration Systems: A Global Approach*. Oxford: Clarendon Pres, ss. 123-180.
- YALÇIN, C. (2004). *Göç Sosyolojisi*. Ankara: Anı Yayıncılık.